

velikim spoštovanjem posvetil in) zložil Ant. Nedvěd (op. 20). Ta latinska maša je, kakor vsa dela tega skladatelja, prav umetno in vendar prav lahko sestavljena, v kateri veje pravi cerkveni pobožni duh, in pri vsakem mašnem oddelku primerna veličastna melodija. Priporočamo jo prav živo vsem cerkvenim prednikom, orglavcem in prijateljem lepega okusnega cerkvenega petja. Dobiva se (s posebnimi glasovi vred) pri Češko-Tilu po 1 gold. 50 kr. Oprava je krasna (iz Wegelein-ove kamnotis-karnice na Dunaju).

Dopisi in novice.

Iz Vrema. Pri učiteljskem shodu postojnskega okraja 27. pr. m. je bilo 30 učiteljev; le trije niso prišli v zbor, in med temi je bil g. šolski oglednik planinskega okraja. Djal je menda, da njemu ni treba hoditi v domač zbor, ker ima svojega (v Planini). Mi pa smo teh misli, da tako ni postavno, in je še celo pohujšljivo, kajti ravno ti, ki jih je vlada postavila, da gledajo na druge, bi mogli biti prvi pri učiteljskih zborih in povsod, kjer velja za učiteljstvo in šolstvo. *) — Veselo je bilo videti in slišati, kako smo bili učitelji vsi enih misli in razmér; le pri peryem vprašanji so nekteri govorili za drugo in drugi za tretje učilo pri bránji. Naj bolj živo pa se je govorilo pri tretjem vprašanji: Koliko pripomore šoli učiteljeva veljava? To vprašanje se je že mnogokrat pretresovalo, pa naj več so bili vsi odgovori in določila na to vprašanje zastoj. Vsak si lahko misli, da, dokler bodo učitelji imeli tako malo veljave, kakor sedaj, šola ne more napredovati. Večkrat se zgodi, da mladi zmožni učitelji, ko vidijo, kako malo jih čišla ljudstvo, zapuščajo ta stan in si drugam pomagajo. Da si bode pa učitelj sploh veljavo pridobil, je naj pred treba, da se izobražuje in v vseh vednostih napreduje. Učitelj mora več vedeti, kakor vé prosto ljudstvo, in tudi za drugimi omikanimi stanovi ne sme zaostajati. Ni ravno vse na tem, koliko časa učitelj šola, ali koliko študira, temuč več je na tem, da se vedno sam izobražuje in posebej za svoj stan pripravlja. Čas in treba je, da se učitelju že poboljša plača in tako vredi, da mu ne bode treba beračiti od hiše do hiše. Kako li morejo otroci učitelja spoštovati, če še nima toliko, da bi se mogel spodobno obleči (da morda še na komolcu platen kaže)? Vsak delavec je vreden svojega plačila. Učitelju pa se večkrat taka godi, da še ne dobi tega malega, kar je terdo zaslužil, ter mora verh tega pri pobiranju še požirati zbadljive besede in pri vsem tem še ne dobi vsega, kar bi mogel dobiti. Tudi cerkvenikova služba se ne vjema popolnoma z učiteljsko službo, ker cerkvenik mora tû pa

*) Tudi „Dan.“ nam je že povedala, da je neki „inšpektor“ našemu „Tov.“ vošil „lahko noč!“ Počakajmo, znabiti da on spravi na dan kak šolski list! Vredn.

tam streči, zvoniti, pometati i. t. d. Pri tožbah naj se ne posluša samo tožnika, temuč tudi založenca, kajti „pravo se spozná, če se čujeta oba zvoná“. Ako se je učitelj kakemu prevzetnemu srenjčanu ali kaki svetohlinski osebi po nedolžnem zameril, je bil kar hitro prestavljen, in še povedalo se mu ni, kaj in kako se je pregrešil, da bi se bil za naprej vedel varovati. Taki ljudje pa se potem bahajo: „Če mi učitelj ne bode po volji, pa ga bodem prestavil“. Lepo spoštovanje je tako! Ni ga človeka na svetu, da bi ne imel kakih slabosti in pogreškov, tedaj tudi učitelj ni brez njih. Kedar se učitelj kaj pregreši, naj ga predniki naj pred na tihem posvaré, in naj mu povedó, pri čem da je, ne pa ga koj poditi iz službe v drugo slabšo i. t. d. Tudi naj se učitelji, če ni sile, ne prestavljajo med šolskim letom. Prestavljanje škoduje učencem obeh šol, in tudi učiteljema, ker imata nenadne stroške (posebno, če se pečata s kmetijo, sadjerejo, s čebelarstvom i. t. d., ker se take reči ne morejo vselej dobro v denar spraviti), pa tudi učitelj, ki si je na prejšnjem mestu morda z marsikaterimi težavami pridobil spoštovanje, si mora v novi službi zopet na vso moč prizadevati, da mu ljudje kaj zaupajo, ker ga še ne poznajo. — Kar se tiče šolskih zamud pri učencih, naj se postava na tanko spoľnuje. Večkrat se prigodí, da učitelj zanikernim staršem in učencem žuga, da bodo kaznovani, če ne bodo spoľnovali svojih dolžnosti; napovedane kazni pa ni, učiteljeve besede so prazne — pravica in veljava se mu tedaj krati. Učenci hodijo neredno v šolo, in se vé da, tudi kaj prida ne znajo; pa kdo je potem vsega kriv? učitelj, to se vé. — Dalje je treba, da tudi predniki učitelja primerno spoľtujejo, ali mu saj očitno veljave ne jemljejo. Ljudje gledajo, kako se vikši obnašajo do učitelja; kakor vidijo, tako posnemajo. Ako se bode vse to spoľnilo, si bodo učitelji s poštenim in modrim obnašanjem, s pridnostjo in z dobro odgojo šolske mladine brez velike težave pridobivali potrebne veljave pri starših in učencih in sploh povsod drugod.

August Praprotnik.

Iz Vipavskega. *) V zadnjem listu si, „Tovars“, naznanil, da smo imeli učitelji iz postonjskega okraja in iz Vipavskega prvi uč. zbor 27. sept. v Postojni; prav bi bilo, da pa tudi kej poveš, kako smo se tam o zadnjih treh vprašanjih pogovarjali. Prvo vprašanje pretresovalo se je precej na dolgo in široko. Velika večina izrekla se je bila, da je naj pripravniše in vspešneje podučevati brati in pisati ob enem, a tudi določile so se velike prednosti, ki jih ima to učilo od drugih. Slišali smo ugovarjati, da učiti brati in pisati ob enem ne gre v mali šoli na deželi, kjer otroci neredno hodijo v šolo, pa, da so učilna sredstva dražja i. dr.; toda dokazalo se je prav temeljito, da taki in enaki razlogi so prazni, da se na ta način otroci naj hitreje naučé brati in pisati, in da imajo otroci pri tem, ko čerke pišejo, dokaj prijetnega opravila, med tem, ko učitelj večje podučuje. Se vé, da učitelj mora biti popolnoma kos temu učilu, zato se je slednjič živo priporočala Vernalekenova pomočna knjiga: „Hilfsbuch zum ersten Sprach- und Lesebuch“, koja bi se ne imela pri nobenem učitelju pogrešati.

*) „Tovars“ podaja tukaj vse dopise, ker v vsakem je kaj zanimivega. Vredn.

Pri drugem vprašanji bili smo nekako teh misli: Šolsko berilo ni zato, da bi ga otroci le mehanično od kraja do konca prebirali, temuč ima vse kaj važnejši namen. Ta namen pa je, da se otroci veliko lepega in koristnega, ki je v berilu, stalno naučé za življenje, da si um bistrijo in serca žlahnjijo. Samo branje nima še nobene cene, če ne umemo tega, kar beremo. Berilo v šoli ima biti — kakor Vernaleken pravi — središče, ki obsega ves slovnčni in rečni poduk v ljudski šoli. Naše „Drugo berilo“ je tako vredjeno, da obsega naj koristnejše vednosti za življenje na kmetih. Da pa berilo res svoj namen doseže, je pa naj več na tem, kako da ga učitelj obdeluje. Za tega del se pa tirja pred vsem od učitelja, da sam obširno vé, kar je v berilu; zakaj drugače se ne more otrokom koristno razlagati, ker je treba marsikaj pojasnovati in dostavljati. Kdor pa sam nima, tudi ne more drugim dati. — Da pa otroci dobé pravi zapopadek od tega, kar se v šoli učé, je pa neobhodno potreben kazavni poduk. Vse, kar se razlaga iz rastleinstva in rudstva, naj se, če je le mogoče, v resnici pokaže. Tù dobro služi zbirka naj navadnih zelišč, gob, mahov, strupenih zelišč in rud. Če se pa ktera reč ne more pokazati, naj bi se pa saj dobre slike kazale. Za zemljepisje pa naj bi bila zemljina obla, zemljevidi Evrope, Avstrije in Kranjske dežele. Poleg tega naj pa učitelj vpleta pri berilu tudi slovnčne in pravopisne vaje. Tudi naj se tirja, da otroci pismene naloge izdelujejo, da se primernih vaj kaj na pamet naučé, in da učitelj to večkrat ž njimi ponavlja. Če tedaj učitelj zna prav podučevati in ima tudi potrebna učilna sredstva pri rokah, bo berilo svoj namen doseglo, da si bodo otroci koristnih vednost za življenje prisvojili, vraže med narodom se vedno bolj zatirale, omika pa širila.

Pri tretjem vprašanji se je pa vertil razgovor, kakor drugod, tako tudi tù s tem, da učitelj dotlej ne bo imel pravega spoštovanja pri občini, dokler se njegov materijalni stan ne zboljša. Slišali ali brali smo že dostokrat, kakšen da naj bo učitelj, da zadobi spoštovanje vsaj pri dobromislečih ljudeh, a slišali pa tudi, in kar še bolj skušnja učí, kako da to ovira ravno slaba in neredna plača, zato dovelj o tem.

Potem pa smo se na predlog g. okrajnega poglavarja, kot predsednika, združili za učiteljsko bukvarnico v Postojni in Vipavi in precej za vsako izvolili izmed seboj oskerbnike. Vsaki ud bode plačeval 10 kr. na mesec. Po zboru pa smo še šli vkup v g. Lovrenčičevo gostilnico, kjer smo se nekoliko pokrepčali in smo tudi vmes napili slogi učiteljki, g. šolskemu nadzorniku, g. okr. poglavarju, ter smo se razšli z veselo nado, da bi se zopet kmali videli na drugem učiteljskem zboru.

J. Gantar.

Iz Planine. (Učiteljski zbor.) Tudi pri nas smo imeli 6. okt. učiteljski zbor. Sošlo se je kakih 13 učiteljev logaškega okrajnega glavarstva, torej vsi, le idrijski učitelji ne, ki so pa drugi dan imeli zbor v Idriji. — G. okrajni šolski oglednik, kot predsednik, naj pred ogovori nazoče učitelje in priporoča, da bi zedinjeni delali za povzdige šolstva in da naj bi se tudi v prihodnje po tem ravnali, kar se bode v tem zboru sklenilo. — Po ogovoru g. šolskega oglednika smo

odgovarjali na znana vprašanja pismeno, naj več precej obširno. — Na prvo vprašanje odgovarja g. Krašovic iz Cérknice. On našteva različnosti med 3 metodami in poslednjič dokaže, da se otroci naj lažje in naj hitreje učé brati in pisati ob enem; torej smo vsi enoglasno spoznali in sklenili, da je to učilo naj bolje za naše šole. Pristavljali pa smo, da morajo biti otroci z vsem potrebnim orodjem preskerbljeni; kjer tega ni, ondi ima učitelj na deželi pri podučevanju mnogo zaprek. — Pri drugem vprašanju pa se zelo obširno in na dolgo razgovarjamo. — G. Jan. Treven iz Hotedersice bere prvi svoj „elaborat“. — Potem nam g. šolski oglednik pokaže, kako on z berilnimi vajami in spisi združuje še druge nauke, namreč: zemljepisje, naravopisje itd. Priporoča nam „Bilder-Atlas“, ki se dobiva pri g. Giontini-tu po 2 gl. 60 kr. — Obžalujemo, da se v naših šolah pogreša še veliko šolskih pomočkov, n. pr. atlas v podobah, zemljevid, Hartingerjeve in Hermanove podobe. Učiteljem in srenjam pa navadno denarja manjka, da bi si te koristne in za vsako šolo potrebne učilne pripomočke omisliti mogli. Znano pa je vsakteremu zmed nas, da brez nagledovanja ni napredka in ostane vse prazno in mrtvo. O tretjem vprašanju sva g. Pápa iz Starega terga pri Ložu in jaz naštevata mnogo razlogov, kako naj se učitelj obnaša in ravna, da si bo spoštovanje pridobil in ohranil, da bode mogel vspešno delati v šoli. — Enoglasno pa smo vsi priterdili, da pičila plača učiteljeva je večkrat glavni vzrok, da učitelj pri srenji nima tistega spoštovanja, ktereга mu je treba pri srenjcanih. O tem se je mnogo govorilo, kar pa ni moj namen tukaj obširno popisovati, sej naše „nadloge in težave“ so že povsod znane. Konečno nam še g. šolski oglednik priporoča, da naj v lepem porazumljenju in edinosti s čast. duhovščino delamo za blagor ljudske šole.

Po zboru, ki je od 10. ure dopoldne do $\frac{1}{2}$ 2 ure popoldne trajal, smo pa skupno obedovali in se še marsikaj prav po bratovsko pomenkovali.

Leop. Bošič.

Iz Idrije. Pri nas se je 1. oktobra s slovesno sv. mašo šola zopet pričela. Nabralo se je tudi letos obilo učencev; vse šolske izbe so napolnjene z živo mladino, na katero stavijo starši svojo nado, a učitelj svoj trud. Učencev je po posamesnih razredih na 80 in 90; učenek je nekaj manj. Učitelj 4. razreda bo imel naj težavnejšo nalogo; kajti ubijati se bode moral s 101 učencem. Da je ravno v tem razredu več mladine, temu je vzrok stara, zavoljo pomankanja sob in učiteljev vpeljana navada, da se namreč v 4. razredu dečki in dekleta vkup podučujejo, med tem, ko se dekleta v prvih razredih posebej podučujejo. Da so prenapolnjene šolske sobe šoli na škodo, je „Tov.“ že govoril. Omeniti pa morem, da bi se moralo v nravnem oziru marsikaj pomisliti, preden bi se dopuščalo, da bi se oba spola skupno podučevala, posebno v višjem razredu. Želeti bi bilo, da bi naši neposredni in posredni šolski oblastniki, ki vedno dobro skerbé za našo šolo, to reč boljše prenaradili. Sredstva so že pri rokah, le urno na delo; vspeh bo gotov!

Povedati ti tudi moram, dragi „Tovars“, da je bil pri nas 7. preteč. m. zbor (konferencija) tukajšnjih učiteljev (z vodjem vred) in

učiteljje pod vodstvom g. okrajnega šolskega oglednika. Zbrali so se bili omenjeni odgojitelji mladine v tretjem razredu naše glavne šole. Zborovanje se je začelo kmali po deseti uri in je trajalo do ene ure popoldne. Na znana zastavljena vprašanja so učitelji nekoliko iz svojih spisov odgovore brali, naj več pa so brez spisov naznanjali svoje mnenje. Razgovarjalo se je v obeh navadnih jezikih. Živahna je bila razprava že pri prvem vprašanju, kjer so se vsi pričujoči zedinili za metodo, da se namreč učenci pisati in brati ob enem učé. Tudi so učitelji eden drugemu razlagali svoje mnenje in skušnje o početnem nauku v spodnjem razredu. Staro učilo, po katerem se čerke štejejo ali čerka, naj bi se popolnoma zaverгло. Dolgi in prav zanimivi za tukajšnje učilnico so bili razgovori o drugem vprašanju. Prav podučljivo je govoril učitelj 4. razreda; jasno in določno je razkladal, kako naj se ravná z berilom v zgornjem razredu. Okrajni šolski oglednik, ki je tudi pri zboru povedal veliko praktičnih vodil iz svojih skušenj, zlasti gledé kazavnega poduka, je pripoznaval tako hvalevredno ravnanje in prizadetje; kajti pri takem berilu se berilni spisi ne rabijo le v mehanično vajo v branji ali v suho slovnično obravnavo, temuč tù si učenci nabirajo mnogo berilne tvarine, in to naj bi bil namen branja povsod po viših razredih ljudskih šol. Zategadelj naj bi bilo branje na tej stopnji le bolj kazavni nauk, kateri naj bi se zopet delil v naravoslovje, zemljepisje in zgodovino. Na deželi pa naj bi se na gospodarstvo oziralo; zlasti, dokler nam strokovnih šol primanjkuje, naj bi se v ljudskih šolah skerbelo kaj za kmetijstvo in obertnijstvo. Da se pa na 4 stopnjah (po 4 razredih namreč) pri tem pičem času in pri znani obilici drugih koristnih predmetov in velikem številu učencev ne dá toliko storiti, kar je treba, je žalibog istina; pri teh okoliščinah ostane še marsikaj le pobožno voščilo? Da bi se pa pri nas o tej reči kmali pomagalo in da bi šola ljudstvo vodila do večé omike, nasvetuje se od šolske strani kakor tudi v drugih veljavnih krogih, da naj se tukajšnji glavni šoli v smislu nove šolske postave pridene še 5. razred. Res večá potreba za razširjenje učnih razredov nikjer se na Kranjskem očitnejša ne kaže, kakor ravno v našem mestu; kajti mladine je sleherno leto od 700—800 glav, in ako bodo učenci (kakor tirja šolska postava) redno in bolj v šolo hodili, bode to število gotovo naraslo. V našo šolo pa ne hodijo samo meščanski otroci, tudi tujcev iz bližnje idrijske okolice, kakor tudi iz daljnjih krajev, je leto za letom dovolj, kar priča o dobrem imenu naše šole. Govorim o teh zadevah zastran tega, ker se je tudi o takih in enakih razmerah pri zboru govorilo. G. šolski oglednik je pri tej skupščini posebno to željo povdarjal, da bi se v 3. in 4. razredu naravoslovje prav skerbno in precej obširno obravnavalo in sicer ali kakor samostalen predmet ali pa z branjem v zvezi. On meni, da bi se učitelji tako razdelili v poduku naravoznanskem, da bi eden prevzel živalstvo, drugi rastlinstvo in tretji rudnistvo. Ker je pri tem nauka kazavno podučevati treba in otrokom, kolikor mogoče, stvari same, ali pa modele in podobe kazati, da jih opazujejo, priporočalo se je tudi, da bi si učitelji napravili različne zbirke žival, rastlin in rudnin, ali pa bi prosili pri dotični šolski oblasti takih učilnih pomočkov,

G. šolski vodja opomni, da se je v tej reči že dozdej veliko storilo in obljubi, da se bode vse učiteljstvo potrudilo, deliti mladini, če bo mogoče, še več koristnega v kazavnem poduku.

Govorilo se je tudi o zaprekah, ki ovirajo, da se ne more naša šola še bolj na praktične znanosti ozirati. Mora se namreč še veliko več, nego druge glavne šole, z nemščino ukvarjati; kajti tukajšnje okoliščine so take, da otroci morajo znati tudi kaj nemško, kedar zapusté glavno šolo. Učenje drugega jezika pa jemlje dovolj časa. Omenjam le, da so se slišali tudi pri tretjem vprašanji krepki razlogi, zakaj občine ne spoštujejo učiteljev tako, kakor njih stan zahteva, in navedeli so se pametna izpotja, po katerih bi bilo učiteljem mogoče dospeti do zaslužene veljave. Ker je pa „Tovars“ že večkrat enake razprave prinesel, nočem več ali manj znanih reči ponavljati. X. 4.

Iz Gorenškega. (Šolski ogled.) Nisem se nadjal, da me bode slavna c. k. vlada volila za šolskega podzornika in mi naložila težavno skerb, ogledovati in voditi učiteljstvo na Gorenškem. Kar pa človeka zadene nepričakovano, ga bolj zanimiva in nekako bolj se prime čutja in spomina, kakor reči, ki jih že naprej vemo in jih radi višje cenimo od tistih, ki v resnici dojdejo. Naj mi torej „Tovaršev“ čitatelji ne zamerijo, ako jih nadlegovam s svojo osebnostjo. — Svest svojega posla romal sem pretečeno šolsko leto dvakrat po Gorenškem. Že Bog je rekel, da ni dobro človeku samemu biti; poiskal sem si torej tovarša! Ti je bil gosp. Z . . . , ki je sam želel navzeti se krasote gorenških pokrajin. Popotovanje bilo je v začetku živahno, pa kmali pokazalo se je, da sva s tovaršem zelo navkrižnih misli in potov. Ljubil je namreč moj tovarš bolj zajčja pota. Noben grič mu ni bil predalječ, nobene skalovje previsoko; silil je v gore, da bi videl, kakšno kamenje krije tū mati zemlja in kakšna zelišča poganjajo iz nevkretnih stermin. Obhajal je šolo, katero vstanovil je stvarnik sam v prid človeštvu, da jo ogleduje, premišljuje in spoznava, da je zemlja res mati človeku, ki ga vodi in redi na mnogotero načinov; da se pa tudi spominja Tistega, ki jo obderzuje in vreduje.

Mene peljala je bolj zlozna pot po ravnih poljih in zelenih travnikih v mične vasice, katerih prebivalci zamaknjeni so v poljedelstvo; vendar pa tudi svoje mladine ne pozabijo, ker postavili so ji tū pa tam lepa poslopja, kjer si mladina uri tudi duševne moči in prihaja umniša, pripravnejša in modrejša za splošno družinsko življenje. Naj lepša šolska poslopja v radoliškem okraju so: v Kranjski gori, na Koroški Beli, v Gorjah (škoda da nezdeleno že dalj časa stoji in čaka bolj marljivega oskerbnika), v Ljubnem, v Radolici, tudi v Gradu, v Begnah, v Kamnigoric in drugod zadostujejo šolska poslopja razun majhnih poprav. Kjer koli sem videl tako novo poslopje, vrival se mi je pomemljivi naslov „veri in omiki“, dasiravno ga nisem povsod napisanega videl. Slava vam, bistrourni Gorenci! dobro ste umeli, da je vera in omika naj blagejši zaklad narodov, ker zidali ste nove šole. Vaši otroci in še pozni vnuki bodo ponosno kazali na vas, da bili ste vi, ki ste raztergali stare kovi in vpeljali mlajši rod v dobo napredovanja.

Želeti in upati je, da bodo tudi srenje v Srednji vasi v Bohinju, v Zasipu, na Jesenicah, v Zabreznici, na Dolgem, v Ratečah, v Lescah in tudi drugod, kjer še nimajo primernih šolskih hiš, postavile si take spomenike, sej zidali bodo za svoje otroke. Mladost na Gorenskem, kakor učljiva in marljiva je, bo raji prihajala v lepe in prostore sobe, in bolj živo se bo urila kot v majhnih, nizkih, natlačenih izbah. Pa tudi učitelju je treba zračnega in zdravega stanovanja, da mu je mogoče z veseljem podučevati in da ne pride z bolno glavo v učilnico. Naj lepši in naj blagejši namen je pač: za mladost skrbeti in za nje odgojo darovati.

Šolsko poslopje pa ni vse, kar odgoja mladosti zahteva; da bode šola mladosti koristila, morajo otroci zaporedoma prihajati v šolo. Kjer otroci zelo izostajajo, gre žalostno s podukom in z odgojo; skušnja od davnih časov nas to uči. Da pa otroci redno dohajajo v šolo, so prvi starši, ki imajo to na svoji volji. Učitelji pripomorejo jim s tem, da lepo ravnaajo z otroci, jih vspesno in koristno podučujejo, ter jih ne oblagajo čez njih mladostne moči. Treba pa je tudi, da se odloči za šolo tisti čas, kedar starši naj lažje pogrešajo svoje otroke. To bi mogel določiti krajni šolski svet. (Da bi se že kmali sestavil!) Naj bi vsaki, ki mu je mar za blagor domovine, usmilil se zapuščene mladine in kakor more pomagal, da se napravijo potrebne učilnice in da mladina hodi vanje in se potrebno izobražuje; naj več zaslug za narod si bo s tem pridobil.

To in drugo misleč prehodil sem radoliški okraj in prepričal se, da tudi učitelji delajo, kar se dá na svoji strani; kar pa je še sim in tje pomankljivega, poravnali bodo časoma učiteljski zbori in druge podučljive naprave; — da bi se le tudi za njih kruhek kaj bolj skerbalo, kot do sedaj!

Ko sem jaz obhodil šole, obhodil je bil tudi gosp. Z. Bled in nabral si različnega kamenja. Le še obpotje čez Kamnogorico in Kropo bi bila rada videla; ali človek obrača, Bog pa obrne. Perva nezgoda je bila, da sva zgubila kladvo, ki je edini pripomoček silovito segati v oserčje terdovratnemu kamenju, druga pa, da je nemilo lilo iz podnebjja, in dragi tovarš moj, kakor nerad, peljal se je zmano vred v Kranj, kjer imel je z nabranim gradivam opraviti; jest pa napravljjal sem se na drugo popotovanje. C.

Iz Predoselj nad Kranjem. Pisal bi ti, ljubi „Tovarš“, o naukih, ki smo se jih učili v gospodarski šoli na Dunaju, pa prepuščam to delo bolj spretnemu peresu, kakor se nam je tudi obljubilo. Danes le povem ti dve novici eno žalostno, drugo veselo. — 20. preteč. meseca smo pokopali g. Šimona Jenko-ta, znanega slovenskega pesnika. Na grobu so mu pevci prepevali mile žalostinke; sedaj počivata v domači zemlji skup s pesniškim očetom njegovem dr. Fr. Prešernom. Naj počivata v miru! — Pri tej priliki me g. P. Cebin, ogleđnik radoliškega šolskega okraja, povabi, naj grem ž njim na Gorensko k ondašnjemu učiteljskemu zboru. Kdo raji, kakor jaz, se vdam tej prijazni besedi. Drugi dan dospēva ob $\frac{1}{2}$ 8. ure zjutraj v Grad pri blejskem jezeru, kjer je bilo že več učiteljev zbranih, med njimi tudi čast. g. Leopold Klinar, duhoven in učitelj v Ra-

dolici, kateri je imel tudi ob 8. uri pred zborom peto sv. mašo, pri kateri so zbrani učitelji lepo peli. Po maši se začne zborovanje. Kratko pa jedernato ogovori pričujoče g. oglednik; spodbada učitelje, da bi vzajemno in z zedinjenimi močmi delali na šolskem polju i. t. d. Potem pridejo na versto znana vprašanja. Več učiteljev bere svoje pismeno izdelane odgovore, v katerih povdarjajo, da vsa tri učila peljejo k namenu, toda učitelj naj si zbira vselej tisto učilo, po katerem se učenci naj gotovše in naj hitreje učé brati in pisati ob enem. Med prvim vprašanjem pride k zboru e. k. okrajni glavar iz Radolice, pl. gospod Wurzbach. Po kratkem pozdravu in odzdravu se zboruje dalje. Med drugim g. Cebin pokaže učiteljem napravo (mašino), po kateri se učenci učé hitro brati. Čerke so namreč sestavljene v predalkih v abecednem redu, učitelj jih potem, kakor stavec v tiskarnici, jemlje iz predalčkov in jih na tabli sestavlja, da se tako učenci učé poznati čerke, ob enem tudi glaskovati in brati. Otroci si tudi sami sestavljajo besede in si tako v spomin vtiskujejo podobo raznih čerk. — Pri drugem vprašanji so se vsi odgovori vjemali tako, da naj se učitelj na tanko prepriča, če učenci razumejo vse, kar berejo. Več vaj je v „Drugem berilu“, ki segajo v zemljepisje, v domačo zgodovino, naravoslovje i. t. d. Učitelj naj tū naj pred obdeluje to, kar je učencem bližje, potem še le drugo, kar je v tem ali unem kraju bolj neznano. Učitelj naj pri berilu obdeluje tudi slovnico, pravopisje itd. Naštevajo se je tudi več učilnih oddelkov, n. pr.: slovnica, pravopisje, povestnica, zemljepisje, živalstvo, čebelarstvo, sadjereja, sviloreja, rudništvo, ribštvo, gojzdnarstvo i. t. d. Vse te reči naj se poodčitujejo; zatega voljo naj bi imela vsaka šola potrebne učilne pomočke, p.: zemljevide, podobe (atlas v podobah) itd. Učitelji pa se pritožujejo, da jim tū pa tam šolski oskerbniki še naj potrebnih reči za šolo ne pripravijo. Svetuje se, da naj učitelji vsako leto v proračun zapišejo tiste reči, katerih jim je v šoli treba; gospod okrajni glavar obljubi, da bode to stvar zelo podpiral. — Tretje vprašanje se je nekako naj bolj vzajemno reševalo, namreč, da naj se učitelj naj pred sam tako obnaša, kakor vé, da se mora vésti zavoljo svojega dobrega imena. Učitelj naj ne opravlja cerkvenikove službe itd. Dalje se izreče, da dokler učitelj po vredbi in plači ne bode tako postavljen, da bi mogel v svojem stanu primerno živeti, pri srenji in družinah, ne bode imel tiste veljave, katere mu je treba. Gibajmo se! terkajmo tako dolgo, da bodemo kaj dobili! Nazadnje bere g. oglednik nekaj iz življenja imenitnega pedagoga Pestaloci-ja, kako je bil za svoj trud tudi slabo plačan itd. Gosp. okrajni glavar učitelje še spodbuja, da naj bodo stanovitni in naj le prosijo, česar jim je treba. S slavoklicem na Njih Veličanstvo in s cesarsko pesmijo se je sklenilo zborovanje, pri katerem je bilo 17 domačih učiteljev in 3 vnanji. Potem smo kosili pri Malnarju, in smo se z naj lepšim upanjem v boljšo prihodnost poslovili od lepega Bleda.

Iz Černomlja. (Dalje in konec.) 19. avgusta dopoldne bilo je spraševanje v Preloki. Tū je naj lepša šolska hiša v vsi Beli Krajini. Stoji na visokem hribu, kjer je lep razgled na Hervaško; še celó

turške gore učitelj lahko vidi skozi okno. Učencev je bilo v prvem razredu 27, učenk 24, v drugem razredu učencev 25, učenk 29 in v tretjem razredu učencev 21, učenk 16, skupaj 142. Ljudje imajo tukaj veselje do šole, kajti nekateri starši pošiljajo še svoje otroke v šolo, akoravno so že šoli odrastli. Veliko pa pripomre k temu ondanjši marljivi učitelj, ker ne uči učencev le brati, pisati in številiti, ampak tudi zemljepisja, povestnice, umnega kmetovanja sploh in še celó kemije itd. Škoda, da tudi on ni šel na Dunaj v kmetijsko šolo, ker ima toliko veselja do takošnih nauk!

Popoldne 19. avgusta je bilo spraševanje v Adlešičah. Učencev je bilo v prvem razredu 75, učenk 70, in v drugem razredu učencev 23, učenk 12, skupaj 180. Tudi tukaj je učitelj pokazal, da med letom ni imel rok navskrižem. Posebno izverstno je pa ondanjši gospod župnik tudi kerščanski nauk izpraševal.

24. avgusta je bilo spraševanje v Starem Tergu v Poljanah. V tej šoli je res življenje. Otroci tako veselo in bistro gledajo, kakor da bi z očmi poslušali in odgovarjali. Branje jim je tako šlo, kakor bi rezal, pa ne le pri velikih, ampak tudi pri malih; sploh je ta šola hvale vredna. Posebno mi je dopadlo, da so otroci pisali prav djanska pisma, n. pr. o sadjereji, o živinoreji in sploh o gospodarstvu in gospodinjstvu i. t. d. Učenci so te spise tudi pripovedovali pri skušnji, in Poljanci so slišali marsiktero, ktera jim ni bila po volji, in verh tega jim jih pa še tudi g. učitelj Miklavž ni zamolčeval; priložnosti je imel dovolj, ker poslušavcev je bila šola natlačena. Nikjer jih toliko ni bilo. H koncu so učenke in učenci še zapeli nekaj narodnih pesem, ki so bile popred že pozabljene. V tej šoli je bilo učencev in učenk 189, in sicer v prvem razredu dečkov 55 in deklet 49, v drugem razredu dečkov 44, in deklic 41.

25. avgusta je bilo spraševanje na Verhu. Ta verh se pravi po nemški „Schweinberg“. Od kod to ime pride, ni mi znano, kmali bi rekel, da od šolskega poslopja. Ko sem se mimo peljal, mislil sem, da je to kaka zapuščena hiša, v kateri že petdeset let nihče ne stanuje. V tej slabi hiši se pa vendar lepo podučuje. Otroci so znali prav prav lepo brati, pisati, številiti itd.; g. grof ni „na Schweinbergu“ kaj takega pričakoval. Posebno se tu veliko stori za sadjerejo. Verli učitelj spreminja zapuščene pašnike v lepa sadna verta; po sto in sto cepljenih drevesic je že nasadil po pašnikih. S tem ljudstvu kaže, kako naj bi delalo, da bi si svoj revni stan kaj zboljšalo. Ker ta g. učitelj nikakoršnega darila za svoj hvalevredni trud ne dobi, priporočam ga tedaj sl. c. k. kmetijski družbi, da bi mu ona dala kako darilice za njegov trud, ker toliko za blagor kmetijstva stori, in da bi veselja ne zgubil in da bi še za naprej kmetom sadil in cepil drevesica. Učencev je imel v prvem razredu 24 in učenk 19, v drugem razredu učencev 32 in učenk 25, skupaj 90. Podučeval je vse skupaj dopoldne in popoldne.

26. avgusta je bila skušnja v Podzemelju. Učenci niso mogli tako izverstni biti, kakor drugod, ker učitelj je bil dolgo časa bolan. Šole ni bilo tedaj več časa, učenci so veliko pozabili, in pri skušnji tudi sam ni mogel izpraševati, ampak sem ga

moral jaz nadomestovati, tedaj tudi vsak lahko priznava, da so otroci radi razmišljeni, ako vidijo toliko poslušavcev, in verh tega jih še tuji učitelj izprašuje. Vendar ni šlo tako slabo, kakor bi si kdo mislil, kajti otroci so iz obeh razredov prav dobro brali in tudi na vprašanja dobro odgovarjali, le številjenje ni dobro šlo. Bilo je tu 182 učencev in učenk, in sicer v prvem razredu 60 dečkov in 54 deklet in v drugem razredu 44 dečkov in 54 deklet.

O dragatuški in viniški šoli je „Tov.“ že nekaj pisal; jaz le še povem število učencev in učenk. Dragatuška šola je imela 300 učencev in sicer v prvem razredu 76 učencev in 53 učenk, v drugem razredu 46 učencev in 31 učenk in v tretjem razredu 52 učencev in 42 učenk. Vprašam: Ali je to število za enega učitelja? Ako tedaj v taki prenapolnjeni šoli učenci tako izverstno ne znajo, kakor po mestih, tega učitelj ni kriv, in se mu tudi ne more nič očitati, še manj se pa mora očitati preglasnost učencev pri škušnji. Ako je 300 otrok različnih razredov na enkrat v šoli in sicer pet ur vkup, ne morejo biti tako tiho, da bi se miš slišala. Kar zadeva farovško drevesnico, je res lepa, pa ljudstvu ne koristi toliko, kakor učiteljeva, kjer se otroci učé peške sejati, drevesa izrežati, jih cepiti itd.

V viniški šoli je bilo 233 učencev, v prvem razredu 83 učencev in 58 učenk in v drugem in tretjem razredu 61 učencev in 31 učenk. Tudi vse preveč za enega učitelja. Spraševanje je bilo izverstno. G. učitelj zasluži še za to posebno hvalo, ker še ob četertikih ni počival, ampak zmirom učil v šoli. Pa morda bo kdo rekel, da preveč hvalim te šole, a ni tako; kdor ne verjame, se o tem lahko sam prepriča. Povem še, da se je po vseh teh šolah kolikor toliko podučevalo v sadjereji in tudi v zemljepisju, ker vse šole imajo „Volks-Atlas“, ki le 50 kr. veljá. V kratkem pride tudi „Spezial-Atlas von Oesterreich“ na svetlo. Veljal bo tudi le 50 kr. *) Razun v Preloki, Podzemelju, Adlešičah in Dragatuši se je učil tudi nekaj nemški jezik, ker so županstva to tirjala. Gospodje kateheti so pri skušnjah tudi povsod kerščanski nauk izpraševali; le dva ne. Kaj vendar imata od tega?

Učitelji so bili kaj ginjeni, ko se jim je g. grof tako priserčno za njih trud zahvaljeval, jim roko podajal, in jih prosil, da bi mu še tudi za naprej tako veselje pripravljali.

*) Volks-Atlas obsega te-le zemljevide: 1. Erdkarte, 2. Oestliche Erdhälfte, 3. Westliche Erdhälfte, 4. Europa, 5. Uebersichtskarte von Deutschland, 6. Nordwestliches Deutschland, 7. Nordöstliches Deutschland, 8. Südwestliches Deutschland, 9. Oesterreich, 10. Die Schweiz, 11. Portugal und Spanien, 12. Frankreich, 13. Italien, 14. Grossbritannien und Irland, 15. Scandinavien und Dänemark, 16. Russland, 17. Europäische Türkei und Griechenland, 18. Asien, 19. Nordamerika, 20. Südamerika, 21. Vereinigte Staaten von Nordamerika, 22. Afrika, 23. Australien, 24. Palästina.

Ta „atlas“ je prav lepo izdelan, tedaj mislim, da je vreden 50 kr. med bratoma. Izdal ga je Wilhelm Issleib. Dobiva se na Dunaju pri Karlu Czermaku, Schottengasse 6.

Spezial-Atlas bo obsegal: 1. Uebersichtskarte über die Staaten Oesterreichs, 2. Tirol und Voralberg, 3. Salzburg, 4. Kärnthen und Krain, 5. Steiermark, 6. Istrien und Dalmatien, 7. Oberösterreich,

Njegova hvala pa ni bila hinavska. Pri neki priložnosti sem mu rekel, zakaj se on tako učiteljem zahvaljuje, kakor bi njegove otroke podučevali, in on mi odgovori: „Ako vidim tako napolnjene šole, otroci se le po dve uri na dan podučujejo, in vendar se v kratkem času tako veliko naučé, moram vendar priznavati, da se je učitelj na vso moč trudil, ker jih je toliko naučil; ni le tedaj hvale vreden? Nehvaležnik tisti, ki bi mu še tega ne privoščil!“ — Jaz sem si pa mislil: Kdo je nek še učitelja hvalil? Še grajali in zmirjali so ga tū pa tam konec šolskega leta“.

Iz vsega tega se vidi, da je našemu g. poglavarju izobraženost ljudstva na sercu, in da vé, da bodo učitelji toliko več o tem storili, ako so zadovoljni in da k zadovoljnosti veliko prijaznost prednikov pripomore, da se kažejo kot učiteljevi prijatelji, ne pa le kot zapovedovavci in Bog vé še kaj. Zavoljo šolstva tedaj upamo in tirjamo še zanaprej take prijaznosti od vseh svojih prednikov. Posebno naj si to tudi naši okrajni inšpektorji dobro zapomnijo. Zložnost veliko k dobri šoli pripomore, to vidimo tukaj. Prav velikokrat se snidimo, pogovarjamo se o šolskih rečeh in si veselje do šol delajmo, da ne obnemagamo.

Veliko bi še lahko o naših učiteljskih zadevah pisal, a sedaj naj bo dovolj; prosim pa, da bi mi v prihodnje „Tovars“ še kak prostorček prepustil. *)

Konečno moram še v imenu vseh učiteljev, kakor mi je naročeno, očitno zahvalo izreči našemu blagorodnemu g. grofu Chorinsky-tu, in našemu okrajnemu inšpektorju g. J. Raktelj-u za njuno prijaznost, ktera nas do šol zeló navdušuje, in jako nam bi bilo žal, ako bi tega ali unega utegnili zgubiti.

J. J.

Iz ljubljanske okolice. (Zbor učiteljev ljubljanske okolice.) — 28. sept. imeli smo učitelji ljubljanske okolice, kakor je že zadnji „Tovars“ povedal, učiteljski zbor. Zbralo se nas je 16 učiteljev (en učitelj, in dva podučitelja se nista vdeleževala) v mestni dvorani. Ko se vsi nazoči učitelji zapíšejo v zapisnik, nagovori v pričo okrajnega poglavarja preč. g. inšpektor zbrane učitelje. — Prebravši prvo vprašanje: „ktera treh metod, čerkovanje, glaskovanje ali pismoslovje je naj pripravniji za naše ljudske šole? berejo redoma učitelji svoja pismena zdelovanja, povdarjaje važnost dveh zadnjih metod. Zadnji govori o tem vprašanji g. Govekar, ter na drobno in na tanko kaže mehanizem čerkovalne metode in važnosti in koristi dveh zadnjih metod, vendar je on v principu zoper vsako silo, s katero bi se kaka metoda hotela v šolo prisiliti, ter med drugim pravi: „da se ne more od nobene metode reči, da bi bila naj boljša, in s katero bi se dalo povsodi enako vspešno shajati in napredovati, zato se tudi po njegovem mnenju iz pedagogičnega stališča ne more zapovedovati nobena metoda, ktera bi zadostovala vsem šolskim naukom, zrelosti in zmožnosti učencev, šolskim in krajnim razmeram i. t. d. Dalje pravi, da vestni

8. Niederösterreich, 9. Böhmen, 10. Mähren und österr. Schlesien, 11. Galizien und Siebenbürgen, 12. Ungarn, Kroatien und Slavonien.

**) Iz serca rad!

Vredn.

in pridni učitelj že sam najde, kaj je njegovi šoli naj boljši, zato pravi, da naj se mu v tem obziru nikakorsne sile ne dela; leni in brezvestni učitelj pa tako tudi z najboljšo metodo nič ne opravi, ter končá, da se splošna metoda ne dá do tega imena drugače povzdigniti, kakor da je učilni stroj ali mašina, kakor imamo že sejavne, mlativne in druge mašine. Na to g. inšpektor vpraša, kateri učiteljev je za to ali uno metodo. Po splošnem razgovoru se učitelji za predlog g. inšpektorja, „da bi se glaskovalna z pisalno združila“ zedinijo, s pristavkom, da se to tam zgodi, kjer to dopusté okoliščine šole, ter da so v principu v tem obziru zoper vsako silo, in da si zastrau izbire in rabe popolnoma prostost žele. Tako se konča prvo vprašanje. — Drugo vprašanje: „Kako naj se berilo posebno v višem razredu obdeluje, da se bo v njem kolikor mogoče veliko učilnih predmetov združilo“ — se je to, kar je govoril g. Govekar za naj boljše, in pravo spoznalo, zapisalo v zapisnik, bilo je drugo vprašanje končano. (Ves ta govor bode „Tovars“ s časoma natisnil.) *(Konec prih.)*

Iz Ljubljane. Kranjski deželni zbor je bil 21. pr. m. v 19. seji nagloma sklenjen. Med drugimi rečmi, ki jih je imel deželni zbor še obravnavati, je tudi ostal na cedilo naj važnejši del šolske postave in sicer: 1) poročilo šolskega odbora o obertnijskih nadaljevalnih šolah; 2) sporočilo o postavi, ki zadeva napravo, vzdrževanje in obiskovanje očitnih ljudskih šol; 3) poročilo o vladinem predlogu, ki zadeva pravice (tedaj tudi plačo) ljudskih učiteljev. — Še bodemo peli: „Miserere mei Deus!“ —

— Hranilnica v Ljubljani je v občnem zboru sklenila, da bode v spomin 50letnega svojega obstoja prihodnje leto iz lastnega premoženja zidala veliko novo poslopje za realno šolo. Odločila je v ta namen 100.000 do 120.000 glđ. Hiša ostane hranilnici v last; prepustiti pa jo hoče deželi in mestu brez plačila za šolsko rabo. Šlava takemu sklepu!

— Njih Veličanstvo presvetli cesar so zopet milostljivo dovolili, da naj se nakupi 40 Hartinger-jevih gospodavstvenih podob s slovenskim spisom za slovenske šole na Kranjskem, in gospod deželni poglavar so jih podelili šolam: v Šmarji, Preserju, Horjulu, na Igu, Predoslju, Smledniku, Predvoru, na Trati, v Gradu, v Lescah, na Bistrici, v Bohinju, na Breznici, v Kerškem, Kostanjevici, Loškem potoku, Šentrupertu, Žužemberku, v Mirni peči, pri Beli cerkvi, v Dobernečah, Semiču, Dragatušu, Adlešičah, Preloki, Oblakah, Grahovem, Zireh, Begnah pri Cerknici, na Razdertem, v Šentvidu pri Vipavi, v Hrenovicah, Laščah, Dobropolju, Sodrašici, Dobu, Dolu, Vodicah, Zagorju, Višnjigori in na Kerki.

✎ Odbor učiteljskega društva za Kranjsko bode imel v četrtek, t. j. 4. t. m., ob 11. uri dopoldne sejo v IV. razredu mestne glavne šole pri sv. Jakobu. Vse gg. odbornike vljudno vabim k tej seji.

A. Praprotnik.

✎ Prldjan je Kazavec št. 3., 2 strani. ✎

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.